

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 5 mars 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1945 församlade revisorers uttalanden i fråga om rationalisering av riksdagstrycket m. m.

I sin berättelse om verkställd granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning för tiden 1 juli 1944—30 juni 1945 hava riksdagens revisorer under § 1 föreslagit, att frågan om riksdagstryckets omläggning i syfte att vinna förenkling och större överskådlighet samt nedbringande av kostnaderna göres till föremål för utredning.

Bankoutskottet har i sitt utlåtande nr 3 under punkten 2 anmält, att utskottet i särskilt utlåtande komme att behandla förevarande fråga.

Innan utskottet övergår till att redogöra för revisorernas uttalande på förevarande punkt, får utskottet erinra om att frågan om åtgärder för nedbringande av kostnaderna för riksdagstrycket tidigare varit föremål för överväganden från riksdagens sida.

Sedan fullmäktige i riksgäldskontoret med skrivelse den 19 februari 1920 till bankoutskottet överlämnat en på föranstaltande av fullmäktige verkställd utredning med förslag till åtgärder för nedbringande av kostnaderna för riksdagstrycket, hemställde utskottet i memorial nr 75 till samma års riksdag, att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige att, med beaktande av vad utskottet anfört, vidtaga de åtgärder, som kunde anses erforderliga för vinnande av nyssnämnda syfte. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

Sedan härefter fullmäktige och riksdagens kanslideputerade med anledning av riksdagens beslut uppdragit åt därtill utsedda kommitterade att verkställa utredning och avgiva förslag i ämnet, framlade kommitterade den 20 maj 1921 betänkande angående åtgärder för nedbringande av kostnaderna för riksdagstrycket. Vissa begränsade åtgärder syftande till inskränkning och förenkling av riksdagstrycket blevo därefter genomförda.

I ett av riksdagens besparingskommitté den 20 december 1932 avgivet betänkande föreslogos likaledes vissa åtgärder för nedbringande av riksdagstryckets omfång. Förslaget ledde till vissa förenklingar och begränsningar med avseende å riksdagstrycket.

I detta sammanhang må vidare erinras, att i en under 1945 års riksdag inom första kammaren väckt motion nr 212 hemställdes, att riksdagen

måtte föranstalta om utredning rörande en sådan ändring av riksdagstryckets gruppering, att i första hand handlingar, som avsåge ett ärende, i andra hand ärenden, som avsåge med varandra besläktade spörsmål, sammanfördes.

Med bifall till hemställan av första kammarens första tillfälliga utskott (utl. 5) beslöt kammaren, att motionen icke skulle till någon kammarens åtgärd föranleda.

Riksdagens revisorers berörda uttalanden äro av följande lydelse:

»Riksdagstrycket har under de senaste budgetåren kostat (i runda tal)

1938/39.....	568 000 kr.	1942/43.....	704 000 kr.
1939/40.....	595 000 »	1943/44.....	834 000 »
1940/41.....	480 000 »	1944/45.....	694 000 »
1941/42.....	580 000 »		

Dessa siffror, som avse under resp. budgetår utbetalt belopp, äro icke direkt jämförbara. De påverkas nämligen dels av vid vilken tidpunkt räkningar komma in och bokföras, dels ock av vid vilken tidpunkt och till vilka summor inköp av material (papper) sker. Den allmänna prisstegringen under krigsåren har givetvis höjt kostnaderna.

Revisorerna ha låtit undersöka möjligheterna av att genom omläggning och rationalisering av riksdagstrycket dels göra det mera överskådligt och lättläst, dels ock minska kostnaderna för trycket.

Orsaken till att riksdagstrycket tämligen allmänt anses tungläst och svår-tillgängligt är bl. a. att rubriker och klämmor sällan ge läsaren tillräcklig vägledning samt att trycket blott undantagsvis lämnar en översikt av propositionens innebörd eller av utskottets ställning till det kungl. förslaget eller till motionerna i ämnet. Denna brist avhjälpes knappast av än så fullständiga innehållsförteckningar eller av talrika kantrubriker.

Om däremot propositionerna och utskottsuttalandena förses med en sammanfattning, som i koncentrerad form redovisar ärendets huvudpunkter, kan läsaren utan onödigt letande i trycket få ett klart besked om vad regeringsförslaget eller utlåtandet innebär jämfört med gällande bestämmelser på området.

Den överskådlighet och bekvämlighet, som ett sådant arrangemang bjuder läsaren, blir ännu större ifall sammanfattningen placeras i början av trycket. En sådan *ingress* måste te sig särskilt värdefull för den, som önskar att så snabbt som möjligt få en tillförlitlig uppfattning av frågans innebörd.

Behovet av en dylik sammanfattande ingress växlar givetvis efter ärendenas art och omfång, men utan överdrift torde kunna sägas, att den alldeles övervägande delen av riksdagstrycket är av den beskaffenhet, att en koncentrerad och enhetligt placerad översikt skulle högst väsentligt bidra till att utan omgång skänka den intresserade ett fast grepp om ämnet.

Önskemålet om en vägledande ingress accentueras av riksdagstryckets nuvarande uppställning och omfång. Remissinstansers och andra myndigheters yttranden och förslag samt övriga framställningar återgivas i regel ytterst utförligt, ej sällan in extenso.

Därtill kommer att trycket belastas med långa och många upprepningar. Ofta lämnas först en särskild redogörelse för de sakkunnigas och för myndigheternas yttranden. Stora partier ur dessa återfinnas sedan i departementschefens (föredragandens) anförande. I utskottsutlåtandena framträda dessa upprepningar ofta ännu starkare; de förberedande instansernas synpunkter återgivas först i ett särskilt avsnitt, återkomma därpå mer eller mindre fullständigt i departementschefens (föredragandens) anförande och redovisas slutligen på nytt i utskottets motivering.

Revisorerna finna detta framställningssätt onödigt utrymmeskrävande och hinderligt för överblicken. Vål medvetna om att remissväsendet är synnerligen värdefullt och nödvändigt för att frågorna skola bli allsidigt belysta, anse revisorerna, att detta viktiga syfte bör kunna nås på ett för läsaren enklare och snabbare men lika tillförlitligt sätt, nämligen genom en *refererande* framställning, som konsekvent skiljer mellan huvudsak och bisak, sällar bort oväsentligheterna och ställer fram huvudpunkterna i klart ljus.

Principen för en dylik refererande framställningsmetod bör vara: ju enklare och mindre omstridd en fråga är, desto kortare referat; och självfallet omvänt: ju viktigare och mera omtvistat ärende, desto fylligare referat. Om exempelvis en myndighet eller en sammanslutning ej har något att invända mot ett sakkunnig- eller departementsförslag, bör det kunna räcka med att konstatera att »NN ansluter sig helt till det föreliggande förslaget». Har en remissinstans avvikande mening på en eller flera punkter, bör referatet koncentreras till dessa.

I de fall, då yttrandenas art gör en mera ingående redovisning önskvärd, bör det övervägas, om icke materialet skulle kunna delas upp på så sätt, att endast de väsentliga synpunkterna återgivas i huvudtrycket och de övriga redovisas i bilageform. Därigenom skulle trycket i större frågor komma att bestå av två delar, en huvud- och en bilageavdelning.

Överblicken främjas vidare, om en sammanfattning gives av remissvarens innehåll, helst redan i ingressen. Denna översikt kan göras mycket summarisk, t. ex. 'Flertalet av de hörda myndigheterna ha tillstyrkt förslaget' eller 'Av de myndigheter och sammanslutningar, som hörts i ärendet, ha alla, utom länsstyrelsen i X län, tillstyrkt förslagets huvudgrunder'.

I nära samband med en rationalisering av remissförfarandet står en *utrensning* av de många stereotypa men sakligt ovidkommande fraser och partier, som skrymma trycket.

Bifogade omarbetningar av propositionen nr 212/45 (bil. 1 A och 1 B) och av statsutskottets memorial nr 168/45 (bil. 2 A och 2 B) torde belysa tankegången.¹

Sälunda ha propositionens sex sidor kunnat koncentreras till blott en, väsentligen genom att den nio gånger förekommande lagrubriken upptagits bara en gång och genom att den vidlyftiga redogörelsen för lagförslagets behandling i lagrådet reducerats till ett enkelt konstaterande, att lagrådet lämnat förslaget utan erinran.

På motsvarande sätt har det omständliga memorialet skurits ned till en kort redogörelse för ärendets innebörd.

Propositioner, som avse lag- och författningsändringar, böra såvitt möjligt upptaga en *jämntöpare* sammanställning av gällande och föreslagen lagtext, varvid ändringarna särskilt utmärkas.

¹ Här utelämnade.

En sådan anordning främjar överskådligheten, speciellt i fråga om författning, som icke är intagen i den vanliga lageditionen.

Den ökade tryckningskostnad, som kan bli följden av denna spaltning av lagtexten, torde mer än väl kompenseras av minskade kostnader för stencilering vid utskottsbehandlingen och av inbesparad tid i övrigt.

Riksdagen biföll år 1943 en motion (I: 31) om dylik jämnlöpande sammanställning, och därefter har spaltning förekommit i vissa fall; de flesta propositioner av ifrågakarande slag ha dock saknat sådan.

Revisorerna anse, att det bör övervägas en förändring i fråga om riksdagstryckets inbindning, så att det s. k. *aktsystemet* kommer till användning. Detta innebär, att de propositioner, motioner, utskottsutlåtanden och skrivelser, som alla gälla en viss fråga, få bilda en särskild samling.

Propositionerna bindas f. n. i en serie för sig, motionerna i en serie för vardera kammaren, utskottsutlåtandena i en serie för varje utskott, protokollet över kamrarnas förhandlingar i en serie för vardera kammaren samt riksdagens skrivelser i en särskild serie.

Enligt den föreslagna metoden, som tillämpas bl. a. i Finland, behöver den, som vill ta del av riksdagsbehandlingen av en viss fråga, icke såsom nu spilla tid och krafter på att söka i ett flertal band.

Ett sådant sammanförande synes icke kräva ökade kostnader eller åtminstone blott medföra obetydliga sådana. Det gäller ju endast att trycka varje proposition, motion, utskottsutlåtande och skrivelse för sig samt binda dem i samma band. Kammarprotokollen torde dock alltjämt böra föras särskilt för vardera kammaren.

Revisorerna förbise icke, att aktsystemet ställer sig besvärligt t. ex. i fråga om statsverkspropositionen. Det torde dock vara möjligt att med en enkel sidhänvisning till propositionen ansluta de motioner och utlåtanden, som röra denna proposition, till resp. del därav genom att sammanföra dem i ordningsföljd efter propositionens uppställning.

Revisorerna anse tidpunkten vara inne att försöka enhetligt reglera bruket av *förkortningar* i riksdagstrycket. I detta syfte rekommenderas de 'Anvisningar vid sättning av riksdagstryck', som riksdagens tryckeriexpedition utfärdade i januari 1944.¹

Emellertid anse revisorerna praktiska skäl tala för att 'Anvisningarna' kompletteras med några få synnerligen vanliga förkortningar.

Kostnaden för sättning och tryckning av riksdagshandlingar på övertid har fr. o. m. 1939 utgjort (i kronor):

	Statsverkspropositionen	Övriga propositioner	Hela trycket
1939	6 325	12 147	21 198
1940	4 554	8 100	14 686
1941	4 144	5 925	12 880
1942	5 234	11 530	19 187
1943	1 730	8 095	11 561
1944	6 444	6 788	14 208

¹ Dessa anvisningar ansluta sig nära till Tekniska nomenklaturcentralens »Skrivregler för ordförkortningar, sifferuttryck m. m.» utgivna efter samråd med svenska akademien.

Uppgifterna innefatta såväl vår- som höstsessionen.

Av sammanställningen framgår, att den huvudsakliga *kostnaden för övertid* faller på propositionerna, medan övertidskostnaden för det övriga trycket är förhållandevis obetydlig.

Revisorerna inse, att övertidsarbete i tryckerierna mången gång icke kan undvikas, men ifrågasätta dock, om det icke skulle vara möjligt att ställa i ordning materialet något tidigare, så att åtminstone en del av dessa kostnader kunna undvikas.

Revisorerna ha kommit till den uppfattningen, att kostnaderna för riksdagstrycket torde kunna nedbringas genom förenklingar vid utarbetandet av propositioner och utskottsutlåtanden.

En rationalisering synes kunna genomföras utan att skada berättigade anspråk på tryckets utförlighet och korrekthet.»

I skrivelse den 3 januari 1946 till riksdagen hava *fullmäktige i riksgäldskontoret* med anledning av revisorernas sålunda gjorda uttalanden för egen del anfört, att även fullmäktige funnit utredning i ämnet önskvärd. Fullmäktige skulle givetvis lämna sin medverkan därtill, om och i den mån riksdagen lämnade fullmäktige sådant uppdrag. Då emellertid revisorernas uttalanden omfattade även propositionerna, ankomme det på Kungl. Maj:t att vidtaga åtgärder för verkställande av en eventuell utredning i denna del av frågan.

De åtgärder i syfte att vinna förenkling och ökad överskådlighet av samt nedbringa kostnaderna för riksdagstrycket, som revisorerna föreslagit, synas utskottet i allt väsentligt välmotiverade. Utskottet vill därför tillstyrka, att en allsidig utredning i ämnet kommer till stånd. En dylik utredning bör lämpligen verkställas genom fullmäktiges i riksgäldskontoret försorg. För ändamålet torde fullmäktige höra tillkalla särskilda sakkunniga, vilka företräda såväl Kungl. Maj:ts och riksdagens som allmänhetens synpunkter. Av betydelse är även, att utredningen tillföres erforderlig sakkunskap från Kungl. Maj:ts och riksdagsutskottens kanslier. Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, med beaktande av de utav riksdagens revisorer angivna synpunkterna, låta verkställa utredning angående en rationalisering av riksdagstrycket i syfte att vinna förenkling och större överskådlighet samt nedbringande av kostnaderna ävensom att för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Stockholm den 5 mars 1946.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.